

УДК 343.247

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2022.4.27>**Ткаченко В. В.**

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правової політики
та кримінального права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ЗА ПОПЕРЕДНЬОЮ ЗМОВОЮ ГРУПОЮ ОСІБ У ПРАЦЯХ ВЧЕНИХ ДОРЕВОЛЮЦІЙНОГО ПЕРІОДУ

Анотація. Стаття присвячена проблемам дослідження вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб у працях вчених дореволюційного періоду. Вивчення історичного аспекту даної форми співучасті має важливе значення у контексті дослідження та оцінки відповідних положень чинного Кримінального кодексу України.

Акцентується увага на тому, що чимало основних положень сучасної вітчизняної кримінально-правової науки є результатом плідної праці криміналістів XIX початку XX століття.

Зазначається, що дореволюційній літературі не було вироблено загального підходу до тлумачення вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб як форми співучасті. Це виявляється насамперед у різноманітності термінів, якими вона позначається. Вживається «співучасть за попередньою змовою групою осіб», «зговір», «змова», «комплот». Загалом, при характеристиці даної форми співучасті, науковці вважають за доцільне звернути увагу на момент вчинення кримінального правопорушення.

Звертається увага, що науковці того періоду пишуть по-різному, зокрема, одні вказують, що така змова може відбутися – заздалегідь домовленого злочину (В.В. Єсіпов, П.Д. Калмиков, О.Ф. Кістяківський); конкретніше висловлюється С. Будзинський – на стадії готування; ще інші – на місці вчинення злочину (С.В. Познишев, І.Я. Фойніцький – не тільки за умови попереднього формування змови, але й у випадку спільної злочинної діяльності пр. скопі, що раптово створився; окремі ж автори вважають, що вона може відбутися як до самого вчинення злочину, так і передувати йому (Л.С. Белогриць-Котляревський) Змісту самої змови як такої уваги не надається. Однак, С.В. Познишев зауважив про те, щоб кожен із учасників хоча б у загальних рисах знав про діяльність інших осіб. Змова може здійснюватися у формі конклюдентних дій (І.Я. Фойніцький), мовчазних вчинків (П.П. Пусторослев).

Завдяки аналізу різноманітних думок вчених дореволюційного періоду робиться загальний висновок, що вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб має всі ознаки сучасної форми співучасті. Така наближеність, вочевидь, доводить високий рівень розвитку дореволюційної кримінально-правової доктрини, причому не дивлячись на відсутність чіткості як у вживанні термінології, так і на її різноманітність.

Ключові слова: дореволюційний період, вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб, зговір, змова, комплот, форма співучасті.

Tkachenko V. V. Committing a criminal offense by prior conspiracy by a group of persons in the works of scientists of the pre-revolutionary period

Abstract. The article is devoted to the problems of researching the commission of a criminal offense based on a prior conspiracy by a group of persons in the works of scientists of the pre-revolutionary period. Studying the historical aspect of this form of complicity is important in the context of research and assessment of relevant provisions of the current Criminal Code of Ukraine.

Attention is focused on the fact that many of the main provisions of modern domestic criminal law science are the result of the fruitful work of criminologists of the 19th and early 20th centuries.

It is emphasized that in the pre-revolutionary literature there was no general approach to the interpretation of the commission of a criminal offense based on a prior conspiracy by a group of persons as a form of complicity.

This is evident primarily in the variety of terms by which it is denoted. “complicity by prior conspiracy by a group of persons”, “conspiracy”, “conspiracy”, “conspiracy” is used. In general, when characterizing this form of complicity, scientists consider it expedient to pay attention to the moment of committing a criminal offense.

Attention is drawn to the fact that scientists of that period write in different ways, in particular, some indicate that such a conspiracy can take place – a prearranged crime (V.V. Yesipov, P.D. Kalmykov, O.F. Kistyakivskiy); S. Budzynskii expresses himself more specifically – at the stage of preparation; still others – at the scene of the crime (S.V. Poznyshev, I.Ya. Foynitskiy – not only on the condition of the prior formation of a conspiracy, but also in the case of joint criminal activity of the pr. skopi, which was suddenly created; some authors believe that it can take place both before the commission of the crime itself and before it (L.S. Belogryts-Kotlyarevskiy) The content of the conspiracy itself is not given attention as such. However, S.V. Poznyshev noted that each of the participants, at least in general terms knew about the activities of other persons Conspiracy can be carried out in the form of conclusive actions (I.Ya. Foynitskiy), silent actions (P.P. Pustoroslev).

Thanks to the analysis of various opinions of scientists of the pre-revolutionary period, a general conclusion is made that the commission of a criminal offense by a prior conspiracy by a group of persons has all the signs of a modern form of complicity. Such closeness obviously proves the high level of development of the pre-revolutionary criminal legal doctrine, despite the lack of clarity both in the use of terminology and its diversity.

Key words: *pre-revolutionary period, commission of a criminal offense by prior conspiracy by a group of persons, conspiracy, conspiracy, conspiracy, form of complicity.*

Дослідження та аналіз вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб як форми співучасті у різних її аспектах у наш час неможливе без звернення до наукової думки, сформульованої у минулому. Як слушно зауважив у свій час, О. Штігліц, щоб ґрунтовно ознайомитися з будь-яким науковим питанням, необхідно простежити процес його історичного руху [1, с. 3].

Загалом у теорії кримінального права вчиненню кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб як одній з форм співучасті у різний час присвячували свої праці такі вчені як П.П. Андрушко, Д.П. Альошин, М.І. Бажанов, Ф.Г. Бурчак, Р.Р. Галіакбаров, Л.Д. Гаухман, П.І. Гришаєв, Н.О. Гуторова, Г.П. Жаровська, О.О. Кваша, А.П. Козлов, М.Й. Коржанський, Г.А. Кригер, В.В. Кузнєцов, П.С. Матишевський, В.О. Навроцький, Г.В. Новицький, А.В. Савченко, С.Д. Шапченко, Н.М. Ярмиш та багато інших.

Однак, слід зазначити, що незважаючи на досить ґрунтовну розробку цієї проблеми, питання дослідження історії думок вчених дореволюційного періоду вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб, потребує окремого вивчення. Якраз чимало основних положень сучасної вітчизняної кримінально-правової науки є результатом плідної праці саме криміналістів XIX початку XX століть, зокрема А.Ф. Бернера, Л.С. Белогриць-Котляревського,

С.М. Будзинського, В.В. Єсіпова, П.Д. Калмикова, О.Ф. Кістяківського, М.А. Неклюдова, С.В. Познищева, П.П. Пусторослева М.С. Таганцева, О.Ф. Кістяківського, А.В. Лохвицького, І.Я. Фойніцького та багатьох інших.

Тому метою цієї статті є аналіз точок зору саме вчених дореволюційного періоду, які досліджували питання вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб, щоб зрозуміти чинне законодавство, що регламентує дану форму спільного вчинення кримінального правопорушення. Якраз вивчення історичного аспекту даної форми співучасті має важливе значення у контексті дослідження та оцінки відповідних положень чинного Кримінального кодексу України.

Окрім того, хотілося б звернути увагу на те, що у зв'язку з прийняттям ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» № 321-IX від 03.12.2019, (набув чинності з 1 липня 2020 року), відбулася термінологічна заміна слів «злочин» на «кримінальне правопорушення». Цілком логічно, що зміни відбулись і у ст. 28 КК України, зокрема, «вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб» було замінено на «вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб» [2]. Слід зазначити, що оскільки ми розглядаємо історичний аспект даної форми співучасті у аспекті дослідження думок вчених дореволюційного періоду, то варто звернути

увагу, що вчені користуються саме терміном «злочин». Тому вважаємо, що не буде помилковим вживання словосполучення «вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб».

Шлях до сучасного розуміння досліджуваної форми співучасті у злочині у вітчизняній науці кримінального права був доволі тривалим та неоднозначним. Неабиякий розвиток інституту співучасті, отримав саме з прийняттям Уложення про покарання кримінальні й виправні 1845 р. Зокрема, питання кримінальної відповідальності за групове вчинення злочину регламентувалося окремим розділом «Про участь у злочині». Слід зазначити, що ст. 13 Загальної частини передбачає фактично дві форми співучасті: вчинено злочин за попередньою змовою чи без такої, а Особлива частина не вказує на них, тобто вони не виділяються як такі, що підвищують суспільну небезпечність діяння. Водночас, треба зауважити, що обставина «вчинення злочину за попередньою змовою» визначається як така, що має враховуватися у разі призначення покарання.

У ст. 15 при характеристиці вчинення за попередньою змовою групою осіб виділялись такі види учасників злочину: зачинщики, співники, підмовники чи підбурювачі і пособники. Зачинщиками визнавались особи, які: 1) замисливши злочин, умовили вчинити його інших; 2) управляли діями інших при виконанні суспільно небезпечного діяння; 3) першими розпочали вчинення злочину. Співники – це особи, які погодились із зачинщиками або іншими винними вчинити злочин. Підбурювачами ж визнавались особи, які не беручи участі у злочині, застосовували прохання, переконання з метою схилити до його вчинення інших [3, с. 175]. Міра відповідальності конкретній особі визначається відповідно до ст.ст. 117–121 Уложення залежно від ролі, яку вона виконувала при вчиненні злочину [4, с. 47–49]. Як окрема форма співучасті передбачається в Особливій частині «зговір». Зокрема в ст. 249 встановлюється відповідальність за зговір проти царя й держави і за створення зговору або ж участь у створенні такого зговору чи у діяльності такого зговору [5, с. 176].

У тогочасній теорії кримінального права дана форма співучасті характеризується по-різному. Спостерігаються також розбіжності у термінах,

якими вона позначається. Її називають і зговором. У зв'язку з цим треба зауважити, що ряд науковців розглядають зговір у вузькому, власному значенні цього слова – як змову, попередню домовленість про вчинення злочину.

Зокрема, на думку А.Ф. Бернера, зговір (complot) – змова на вчинення одного або декількох злочинів, що призводить до їх виконання. Він вказує, що якщо не має місце виконання злочину, то до осіб, за загальним правилом, не застосовується й покарання. Вони караються тільки в особливо тяжких випадках спільного вчинення злочину. У таких випадках існують певні особливості відповідальності осіб. Так, особи, які брали участь у змові, але не брали участі у вчиненні злочину, можуть бути інтелектуальними пособниками або інтелектуальними винуватцями, залежно від характеру їх участі у змові. Особи, які брали участь у змові, а також у вчиненні злочину, але характер їх участі був другорядним, будуть нести покарання як головні винуватці лише у тому випадку, коли їх участь у злочині мала характер інтелектуального головного винуватства. І, навпаки, винуватець, на думку автора, повинен нести відповідальність як простий пособник, якщо його участь мала характер тільки інтелектуального пособництва. Нарешті, особи, які брали участь у змові (не важливо, чи інтелектуальні винуватці, чи інтелектуальні пособники), а потім взяли участь у вчиненні злочину, відповідають як головні фізичні винуватці у злочині. Але, науковець зазначає, при призначенні покарання потрібно брати до уваги специфіку діяльності кожної особи. А.Ф. Бернер вказує ще й на вожаків, коноводів у змові, які беруть участь у створенні групи, при складанні плану дій, при виконанні цього плану [6, с. 523–526].

Під зговором, В. Гаєр також розумів умисний союз (змову) багатьох осіб, щоправда ставив умову, кожен із яких має за мету привести до виконання злочин, як свій власний. Він не вважає зговір самостійним видом злочину [7, с. 39–40]. У свою чергу, А.Ф. Кістяківський під зговором називає не тільки змову, але й рішучість, що виникає у осіб одночасно або у різний час. Він також розуміє її як вираз бажання осіб на вчинення спільними зусиллями заздалегідь домовленого злочину. Такий

злочин називається вчиненням у змові. На його думку, саме змова висуває на перший план суб'єктивну сторону самого зговору, що полягає у моральній діяльності учасників, що утворює заздалегідь сформовану змову багатьох осіб вчинити що-небудь спільними зусиллями [8, с. 545–546].

Є й інші позиції, які розкривають змову через згоду. С.М. Будзинський тлумачить зговір – як згоду на виконання одного чи декількох наперед вчинених злочинів. Далі автор вказує на таку його особливість, що зговір стосується тільки готування [9, с. 220–221].

Дещо відрізняється позиція у цьому відношенні І.Я. Фойницького. Загалом вчений окремо не приділяє уваги зговору. Водночас при розгляді питання про співучасть змову співучасників називає її умовою, що створює організоване злочинне товариство. При розкритті самої цієї умови він вказує й на те, що співучасть зумовлюється не тільки змовою на вчинення злочину, але й так званими конклюдентними діями, тобто вчинками особи, котрі без слів і підписів виявляють готовність примкнути до вчиненого і здійснити його. Далі автор вказує на те, що співучасть можлива не тільки за умови попереднього формування змови, але й у випадку спільної злочинної діяльності при скопі, що раптово створився [10, с. 5–6]. Тобто у автора такою умовою щодо форми домовленості виступила все ж таки змова, хоча й немає конкретики у його висловлюваннях.

Окремі автори підсилюють значення змови, певним чином ввівши у поняття співучасті. Саме так робить Л.С. Белогриць-Котляревський, який вказує на те, що змова входить у поняття співучасті і може відноситися як до самого вчинення злочину, так і передувати йому. На відміну від своїх попередників він ставить в один ряд змову, зговір і комплот, тобто у його розумінні вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб поєднує в собі всі три поняття. Зокрема, він вказує, що змовою, зговором чи комплотом називається згода, що передує моменту дій багатьох осіб, спрямованих на вчинення спільними зусиллями одного чи декількох злочинів. При цьому не має значення, вчинені дії одночасно чи у різний час, у одному чи у різних місцях, так що спільність дій за часом і місцем тут не передбача-

ється» [11, с. 207–208]. У цій формі може бути вчинено як звичайний злочин, так і злочин політичного характеру, але у останньому випадку вживається термін – «зговір», а при вчиненні звичайних – «зговір» і «змова» [11, с. 208].

Такої ж думки і В. Казіміров. У його розумінні основним моментом співучасті є саме змова. Відповідно до його доктрини співучасть поділяється на співучасть за попередньою змовою (змову чи зговір, зграю) і без попередньої змови (скоп). Змовою чи зговором ним називається також згода, що завідомо передує моменту дій багатьох осіб на вчинення злочину спільними зусиллями одного чи декількох злочинів, а, отже, спільність дій за часом і місцем неодмінно має бути. У злочинах, вчинених за попередньою змовою визнаються такі учасники: зачинщики, співники, підмовники чи підбурювачі, пособники [12, с. 67–70]. Автор ототожнює змову і зговір, на відміну від своїх попередників також вказує на те, що змова – згода.

М.А. Неклюдов під зговором розуміє попередню змову на вчинення спільними зусиллями одного чи декількох злочинів. Зговір, на його думку, є і участь, тобто співучасть [13, с. 76].

У літературі мають місце і інші різноманітні тлумачення вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб.

Так, на думку П.Д. Калмикова, зговір полягає в тому, що декілька осіб попередньо домовившись, виконують заздалегідь обумовлене діяння; причому кожен із змовників є підмовником і водночас підмовленим. Досить цікавим положенням є те, що із всіх, хто входить у склад зговору, найбільш винен той, хто перший умовив до вчинення злочину – зачинщик; всі інші відповідають однаково. Автор вказує обставини, за яких особа звільняється від відповідальності, зокрема, коли особа добровільно відступила від виконання змови, не тільки сповістила про це, але й перешкоджала доведенню злочину до кінця. Винність пом'якшується, пише автор, якщо учасник відступив від змови, але не перешкодив виконанню злочину, і, навпаки, посилюється для того, хто переступить межі, закладені спільним наміром [14, с. 139–140].

П.П. Пусторослев поділяє співучасть на три види. До першого виду належить умисна співучасть за попередньою змовою або уговорі між учасниками. Другий вид співучасті

у кримінальному правопорушенні виділяється за раптовою змовою між співучасниками, тобто за змовою, що трапилася на місці злочину перед самим виконанням умислу. Ця змова може бути встановлена не тільки за допомогою обміну думок між співучасниками, але й мовчки, за допомогою розумних мовчазних вчинків. Третій вид співучасті – без попередньої змови між співучасниками [15, с. 432].

А. В. Лохвицький вживає вже термін, що використовується сучасною теорією кримінального права – «вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб». Він притримується норм Уложення 1845 року і виділяє наступні види співучасті, що відбуваються за попередньою змовою або без попередньої змови. Серед учасників злочину, вчинюваного за попередньою змовою, окрім зачинщиків, спільників, підмовників, підбурювачів, пособників, також осіб, злочинна діяльність яких відбувається уже після вчинення злочину – попустителів, укривателів, недоносителів. На першому плані у нього стоять зачинщики та підмовники (або підбурювачі). Зачинщики – ті, хто замислив вчинити злочин, схилив всіх інших; організатори – особи, які керували при вчиненні злочину або замаху на злочин; вожаки – ті особи, які вперше приступили до злочину [16, с. 138–140].

М.М. Гернет характеризує співучасть за попередньою змовою серед учасників злочину він виділяє: зачинщиків, спільників, підбурювачів і підмовників. Зачинщики – ті особи, які управляли діями інших або першими розпочали вчинення злочину; спільники – ті, котрі із зачинщиками або з іншими винними особами діяли, завідомо домовившись; підбурювачі – особи, які не брали участі у вчиненні злочину, але підбурювали інших; підмовники – ті, що допомагали порадами, вказівками, доставляли засоби для вчинення злочину [17, с. 190–191].

С.В. Познишев вказує на те, що злочин може бути вчинено умисно за змовою і без такої. Співучасники можуть попередньо домовитися і діяти спільно (співучасть за попередньою змовою, змова) або можуть домовитися про злочин на місці вчинення злочину; вони можуть діяти і без змови. Необхідно, щоб кожен з них, хоча б у загальних рисах, знав про діяльність інших учасників. Серед учасників злочину ним роз-

різняються: 1) виконавці або винні у тісному значенні цього слова; 2) підмовники і 3) пособники [18, с. 149–150].

М.С. Таганцев веде мову про співучасть за попередньою змовою групою осіб, називаючи її ще зговором. Він вказує на наступні специфічні риси зговору: по-перше, змова може бути не на одне, а на декілька злочинних діянь, вчинюваних одночасно або у різний час, у одному або декількох місцях; по-друге, при зговорі можуть бути такі співучасники, які не беруть ніякої участі у виконанні злочину, причому або випадково, або залежно від ролі, яку вони відіграють у злочині; по-третє, відповідальність можлива й тоді, коли співучасники не приступили до виконання задуманого [19, с. 749].

Уже у тогочасній літературі співучасть за попередньою змовою розглядається не лише як самостійна форма спільного вчинення злочину, але і як родове поняття, що охоплює декілька окремих форм співучасті. Так, В.В. Єсіпов, Ф. Ільяшевич, Д.А. Дриль наводять різні форми (види) співучасті і намагаються здійснити їх класифікацію за попередньою змовою. Зокрема В. Єсіпов поділяє співучасть на співучасть за попередньою змовою (яка називалась ним ще й навмисною) і без попередньої змови (випадкову), при цьому при їх розмежуванні використовує такий класифікаційний критерій, як характер змови. Співучасть за попередньою змовою або співучасть навмисна буде, на його думку, тоді, коли суб'єкти спільної діяльності діють, заздалегідь домовившись про основні умови своєї діяльності (змова). Автор також виділяє два види співучасті за попередньою змовою: зговір і зграю. Зговір у його тлумаченні – це згода декількох осіб на вчинення одного злочину. Його учасниками є змовники, котрі поділяються на тих, які дали привід до виникнення змови (Complotstifter), головних діячів при загальній раді – Wortfuhrer, а також керівників і предводителів змовників на момент вчинення злочину – Anfuhrer [20, с. 151–152].

Ф. Ільяшевич поділяє співучасть за часом формування змови відносно моменту вчинення злочину на співучасть без попередньої змови та співучасть за попередньою змовою. Співучасть за попередньою змовою має місце у випадках, коли змова передує злочину. У межах такої співучасті ним виділяються: змова (комплот),

яка має місце у тому випадку, коли співучасники приходять до попередньої змови відносно одного чи декількох певних злочинів; зграя, коли декілька осіб домовляються про постійну однорідну злочинну діяльність» [21, с. 51–52].

Д.А. Дриль виділяє співучасть за попередньою змовою та співучасть без попередньої змови. У співучасті за попередньою змовою він розрізняє зговір, зграю і банду. У зговорі, на думку автора змова поширюється на вчинення одного чи декількох злочинів з більш чи менш ієрархічним розподілом ролей у виконанні цих дій [22, с. 167].

У наведених класифікаціях та форма співучасті, що у сучасній літературі позначається як вчинення кримінально правопорушення за попередньою змовою групою осіб називається зговором (змовою), комплотом. Її особливість вбачається у об'єднаності зусиль декількох осіб на спільне вчинення одного (у тлумаченні В. В. Єсіпова) чи навіть декількох злочинів (Ф. Ільяшевич, Д.А. Дриль), але не для постійної злочинної діяльності.

Підводячи підсумок, можна сказати, що, не дивлячись на велику кількість літературних джерел з питання співучасті, у дореволюційній літературі не було вироблено загального підходу до тлумачення вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб як форми співучасті. Це виявляється насамперед у різноманітності термінів, якими вона позначається. Вживається «співучасть за попередньою змовою групою осіб», «зговір», «змова», «комплот». При характеристиці даної форми співучасті, науковці вважають за доцільне звернути увагу на момент вчинення кримінального правопорушення. Загалом пишуть по різному, зокрема, одні вказують, що така змова може відбутися – заздалегідь домовленого злочину (В.В. Єсіпов, П.Д. Калмиков, О.Ф. Кістяківський); конкретніше висловлюється С.Будзинський – на стадії готування; ще інші – на місці вчинення злочину (С.В. Познишев, І.Я. Фойніцький – не тільки за умови попереднього формування змови, але й у випадку спільної злочинної діяльності пр. скопі, що раптово створився; окремі ж автори вважають, що вона може відбутися як до самого вчинення злочину, так і передувати йому (Л.С. Белогриць-Котляревський). Змісту самої змови як

такої уваги не надається. Однак, С.В. Познишев зауважив про те, щоб кожен із учасників хоча б у загальних рисах знав про діяльність інших осіб. Змова може здійснюватися у формі конклюдентних дій (І.Я. Фойніцький), мовчазних вчинків (П.П. Пусторослев).

Таким чином, на підставі вищевикладеного, можна зробити висновок, про те, що змова можлива як на стадії готування, так і у процесі замаху на злочин. Як впливає із висловлювання А.Ф. Бернера, злочини вчинені за попередньою змовою групою осіб потребують складання плану дій, за змістом змова наявна за умов, щоб кожен із учасників хоча б у загальних рисах знав про діяльність інших осіб. Така змова може відбутися шляхом дій у будь-якій формі.

Відповідно за своєю суттю, розуміння даної форми співучасті зводиться до наступного (висновок на основі використання науковцями терміну «злочин»:

- 1) попередність домовленості про спільне вчинення злочину;
- 2) у кримінальному правопорушенні беруть участь декілька осіб, іншими словами має груповий спосіб вчинення злочину;
- 3) умисний характер дій кожного із учасників;
- 4) розподіл ролей між співучасниками злочину;
- 5) мета вчинення злочину – вчинення одного або декількох злочинів.

У межах її характеристики особлива увага науковцями приділяється саме розмежуванню ролей при спільному вчиненні злочину. При цьому автори здебільшого ґрунтуються на чинному в той час законодавстві. Серед учасників кримінального злочину (вживається переважно саме даний термін, виділяють і характеризують зачинщиків, організаторів, підмовників, пособників та інших учасників. Позитивним є й те, що не тільки є спроба розмежувати співучасників за їх роллю у вчиненні злочину і індивідуалізувати їх відповідальність, але й визначити ознаки різних видів співучасників.

У свою чергу О.Ф. Кістяківський звертає увагу на принцип індивідуальної відповідальності співучасників. В сучасному розумінні обставинами, які зумовлюють різну відповідальність є: 1) ознаки, які характеризують особу окремого співучасника злочину; 2) розходження у змісті умислу співучасників

щодо обставин, які обтяжують відповідальність і передбачені у статтях Особливої частини КК України як ознаки кримінального правопорушення, що впливають на кваліфікацію дій виконавця; 3) не охоплення змістом співучасників вчиненого виконавцем.

З огляду на вищевикладене можна дійти висновку, що дана форма співучасті має всі

ознаки сучасної форми співучасті – вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб Така наближеність, вочевидь, доводить високий рівень розвитку дореволюційної кримінально-правової доктрини, причому не дивлячись на відсутність чіткості як у вживанні термінології, так і на її різноманітність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Штиглиц А. Исследование о выдаче преступников / А. Штиглиц. Санкт-Петербург : Тип. братьев Пантелеевых, 1882. 236 с.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 29.12.2022).
3. Российское законодательство X–XX веков : В 9 т. / под ред. Б.В. Виленского. Москва : Юридическая литература, 1988. Т. 6 : Законодательство первой половины XIX века. 432 с.
4. Белявский Л.А. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных в толковании юристов / Л.А. Белявский, А.Л. Рубиновский. Санкт-Петербург 1902. 408 с.
5. Волков В.В. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных / В.В. Волков. Санкт-Петербург, 1914. 1464 с.
6. Бернер А.Ф. Учебник уголовного права: Части Общая и Особенная. Т. 1. Часть общая. Вып (1–6). Санкт-Петербург, 1865. 940 с.
7. Гаер В. Учебник русского уголовного права: Часть Общая. Одесса, 1873. 74 с.
8. Кистяковский А. Ф. Общее уголовное право с подробным изложением начал русского уголовного законодательства: Часть общая. Киев, Тип С.В. Кульженко, 1891. 863 с.
9. Будзинский С. Начала уголовного права. Варшава, 1870. 362 с.
10. Фойницкий И. Уголовно-правовая доктрина о соучастии. *Юридический вестник*. 1891. Том 7. № 1. С. 5–6.
11. Белогриць-Котляревський Л.С. Общая и Особенная части : учебник русского уголовного права. Киев – Петербург – Харьков : Южно-Русское Книгоиздательство, 1903. 626 с .
12. Казимиров В. Повторительный курс уголовного права. Харьков, 1913. 232 с.
13. Неклюдов Н.А. Общая часть уголовного права : конспект. Санкт-Петербург : Издательство Русской книжной торговли, 1875. 200 с
14. Калмыков П.Д. Учебник уголовного права: Часть Общая. Санкт-Петербург, 1866. 535 с
15. Пусторослев П.П. Русское уголовное право: Общая часть. Юрьев, 1907. 546 с.
16. Курс русского уголовного права А. Лохвицкого. Санкт-Петербург, 1867. 662 с
17. Гернет М.Н. Уголовное право: Общая часть. Херсон, 1913. 202 с.
18. Познышев С.В. Учебник уголовного права. Очерк основных начал общей и особенной части уголовного права: Общая часть. Москва. Юридическое издательство Наркомюста, 1923. 669 с.
19. Таганцев Н.С. Русское уголовное право. Лекции : Часть общая : В 2 т. / Н.С. Таганцев. Санкт-Петербург, 1902. Т. 1. 823 с.
20. Есипов В. Очерк русского уголовного права. Часть общая. Преступление и преступники. Наказание и наказуемые. Варшава, 1894. 424 с.
21. Ильяшевич Ф. Repetitorium по общей части уголовного права. Киев : Типография Петра Барского, Хрещатик, собственный дом № 40, 1897.
22. Дриль Д.А. Уголовное право. Санкт-Петербург, 1909. 552 с.